

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ભારત સંઘ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મણિક લાલ બેનર્જી

૨૬ જુલાઈ, ૨૦૦૬

[એસ. બી. સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને દલ વીર ભંડારી, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

સેવા કાયદો:

ગ્રેયુઈટી ચુકવણી કાયદો, ૧૯૭૨, એસ. એસ. ૨૧૨(ઈ) અને
૨(એફ)/રેલ્વે સેવા (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૮૩; નિયમ ૧૫ (જ) (ii):

મૃત્યુ-સહ-નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી -- ૧૯૭૨નો અધિનિયમ
અથવા રેલ્વે સેવાઓ (પેન્શન) નિયમો -- લાગુ પડવાની ક્ષમતા --

ઠરાવ્યુ:૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(સી) કેન્દ્ર સરકાર હેઠળના પદ ધરાવતા કર્મચારીને તેના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બાકાત રાખે છે અને જેની સેવાની શરતો અને શરતો ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી માટે પ્રદાન કરતા અન્ય કોઈપણ કાયદા/નિયમો દ્વારા સંચાલિત થાય છે -- પ્રીતમ સિંહના નિર્ણય કરાયેલ કેસમાં ૧૯૭૨ના કાયદાની બિન-લાગુતા અને પરિણામે રેલ્વે કર્મચારીઓને રેલ્વે સેવાઓ પેન્શન નિયમોની લાગુ પડવાની સમસ્યા ન હોવાથી, ટ્રિબ્યુનલે કર્મચારીની તરફેણમાં મુદ્દો નિર્ણય કરતી વખતે તે કેસમાં પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંત પર આધાર રાખવામાં ભૂલ કરી હતી -- નીચેની બંને અદાલતો ૧૯૭૨ના કાયદાની જોગવાઈઓનું યોગ્ય રીતે અર્થઘટન કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ -- તેથી, પ્રશ્નમાંનો કર્મચારી ૧૯૭૨ના કાયદાની દ્રષ્ટિએ ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી માટે હકદાર નથી.

પાંચમા પગાર પંચની ભલામણ -- મોંઘવારી ભથ્થામાં વધારો -- અમલીકરણ તારીખ -- હકદારી -- ઠરાવ્યુ:કેન્દ્ર સરકારે તા.૦૧/૦૪/૧૯૮૫ થી સંભવિત અસરો સાથે ભલામણો સ્વીકારી હતી અને પ્રશ્નમાંનો કર્મચારી તા.૩૧/૦૧/૧૯૮૫ ના રોજ નિવૃત્ત થયો હોવાથી, ભલામણોના લાભો તેમને લાગુ પડતા નથી.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:

'કર્મચારી' અને 'નોકરીદાતા' -- ગ્રેચ્યુઇટી ચુકવણી અધિનિયમ,
૧૯૭૨ ના સંદર્ભમાં અર્થ.

આ અપીલમાં નિર્ધારણ માટે ઊભો થયેલો પ્રશ્ન એ હતો કે શું તા.૩૧/૦૧/૧૯૯૫ ના રોજ સેવામાંથી નિવૃત્ત થયેલ રેલવે કર્મચારી રેલવે સેવા પેન્શન નિયમો, ૧૯૯૩ ને બદલે ચુકવણી ગ્રેચ્યુઇટી અધિનિયમ, ૧૯૭૨ ની જોગવાઈઓ હેઠળ ગ્રેચ્યુઇટી મેળવવા માટે હકદાર હતો કે કેમ.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે, ૧૯૭૨ના અધિનિયમની કલમ ૨(ઈ) લાગુ પડશે નહીં કારણ કે, સામાવાળાઓ રેલવે કર્મચારી હોવાથી કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારી હતા અને ૧૯૯૩ના નિયમો દ્વારા સંચાલિત હતા.

સામાવાળા-કર્મચારીએ રજૂઆત કરી હતી કે ૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) ને 'રોજગાર' અને 'સ્થાપના' ની વ્યાખ્યા કરતી વખતે કાયદાની કલમ ૨(એ)(આઈ) ની કલમ ૨(એ)(આઈ) ની સાથે જોડીને અર્થઘટન કરવું જોઈએ, અને આ રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ કે, ૧૯૭૨નો કાયદો રેલવે કર્મચારીઓના કેસોને પણ લાગુ પડે છે; ૧૯૯૩ના નિયમોના નિયમ ૧૫(જ) (આઈઆઈ) ને ધ્યાનમાં રાખીને, પેન્શન અને તેનું રૂપાંતરિત મૂલ્ય ફક્ત પેન્શન અધિનિયમ, ૧૯૭૧ દ્વારા સંચાલિત થાય છે, તેથી, ગ્રેચ્યુઇટીની

ચુકવણી સંબંધિત બાબતને ૧૯૯૩ના નિયમોના કાર્યક્ષેત્રમાં લાવી શકાય નહીં; કારણ કે પેન્શન અને ગ્રેયુઇટી બક્ષિસ નથી, તેથી તેને ઉદાર રચના આપવી જોઈએ; ગ્રેયુઇટીના હેતુ માટે તેમને ૨૦% મોંઘવારી ભથ્થું ચૂકવવાનો અધિકારીઓનો નિર્ણય કાયદાકીય અધિનિયમ હેઠળનો નિર્ણય ન હોવાથી, તે ૧૯૭૨ ના કાયદાની જોગવાઈઓને આધીન છે; અને પાંચમા પગાર સુધારણા પંચે વચગાળાનો અહેવાલ આપ્યો છે કે તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી તા.૩૧/૧૨/૧૯૯૫ ના સમયગાળા દરમિયાન નિવૃત્ત થયેલા કર્મચારીઓને ૯૦% મોંઘવારી ભથ્થું ચૂકવવું જોઈએ, તેથી પ્રતિવાદીને આવા લાભથી વંચિત ન રાખવું જોઈએ.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧.૧. ગ્રેયુઇટી ચુકવણી અધિનિયમની કલમ ૨(ઈ) માં સમાવિષ્ટ અર્થઘટન કલમ કેન્દ્રીય સરકાર હેઠળ પદ ધરાવનાર વ્યક્તિને તેના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બાકાત રાખે છે અને જેમની સેવાના નિયમો અને શરતો ગ્રેયુઇટીની ચુકવણી માટે પ્રદાન કરતા અધિનિયમ અથવા નિયમો દ્વારા સંચાલિત થાય છે. [૭૨-ડી]

૧.૨. રેલવે કર્મચારીઓ ૧૯૯૩ ના નિયમોની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત હોવાથી, તેઓ ૧૯૭૨ ના અધિનિયમ દ્વારા સંચાલિત થશે નહીં. હાઈ કોર્ટે ૧૯૭૨ ના અધિનિયમની કલમ ૨(ઈ) માં સમાવિષ્ટ 'કર્મચારી' ની વ્યાખ્યા નોંધી હતી, જોકે, મુદ્દાનો નિર્ણય કરતી વખતે તે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ભૂલ કરી હતી કે, ૧૯૭૨ ના અધિનિયમમાં રેલવે કર્મચારીને તેનો લાભ બાકાત રાખવા જેવું કંઈ નથી.તે ઉપરોક્ત જોગવાઈનું યોગ્ય અર્થઘટન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી. [૭૪-સી-ડી-ઈ]

૨.૧. ટ્રિબ્યુનલે પ્રિતમ સિંહના કેસમાં કેન્દ્રીય વહીવટી ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણય પર સંપૂર્ણ આધાર રાખીને અથવા તેના આધારે સામાવાળા-કર્મચારીને રાહત આપી હતી. જોકે, તે કિસ્સામાં, નિર્વિવાદપણે, ૧૯૭૨ ના અધિનિયમની બિન-લાગુતા અને પરિણામે રેલવે સેવા પેન્શન નિયમો, ૧૯૯૩ ના લાગુ પડતા સંબંધિત પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઊભો થયો ન હતો. [૭૩-બી]

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ પ્રીતમ સિંહ, સિવિલ અપીલ નં.૯૩૭ ઓફ (૧૯૯૫) સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તા.૧૩/૦૨/૨૦૦૨ ના રોજ નિર્ણય લેવાયો અને ફેડરેશન ઓફ સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ પેન્શનર્સ એસોસિયેશન ઓર્ગેનાઈઝેશન્સ, કલકત્તા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ઓ.એ. નં.૭૦૦/૨૦૦૪ કેન્દ્રીય

વહીવટી ટ્રિબ્યુનલની પ્રિન્સિપાલ બેંચ દ્વારા તા.૦૧/૧૦/૨૦૦૪ ના રોજ નિર્ણય લેવાયો, નો સંદર્ભ લેવાયો.

૨.૨. એ સુસ્થાપિત હકીકત છે કે નિર્ણય એ જે નક્કી કરે છે તેના માટે પ્રમાણભૂત છે, અને તેમાંથી તાર્કિક રીતે જે તારવી શકાય તેના માટે નહીં. પ્રિતમ સિંઘ કેસમાં નિર્વિવાદપણે, ૧૯૭૨ અધિનિયમની કલમ ૨(ઇ) માં સમાવિષ્ટ બાકાત રાખવાની કલમને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હોવાથી, તે એ પ્રસ્તાવ માટે અધિકૃત ગણી શકાય નહીં કે ૧૯૯૩ ના નિયમોની જોગવાઈઓ હોવા છતાં, ૧૯૭૨ નો અધિનિયમ રેલવે કર્મચારીઓના કિસ્સામાં લાગુ પડશે. [૭૩-જી-એચ; ૭૪-એ]

૨.૩. હવે એ સુસ્થાપિત છે કે જો કોઈ નિર્ણય વૈધાનિક જોગવાઈને ધ્યાનમાં લીધા વિના આપવામાં આવ્યો હોય, તો તેને બંધનકર્તા પૂર્વવર્તી ગણી શકાય નહીં. પ્રિતમ સિંઘના કિસ્સામાં આ અદાલતે તેના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, નિર્ણયમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હશે. તેથી, તે કોઈ બંધનકર્તા પૂર્વવર્તીની રચના કરતું ન હતું. તેથી ટ્રિબ્યુનલ અને પરિણામે હાઈ કોર્ટે અન્યથા ઠરાવવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી. [૭૪-બી]

ભારત સંઘ વિરુદ્ધ પ્રીતમ સિંહ, સિવિલ અપીલ નં.૯૩૭/૧૯૯૫ સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તા.૧૩/૦૨/૨૦૦૨ ના રોજ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો, જેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩.૧. પાંચમા પગાર પંચે, કોઈ શંકા વિના, ભલામણ કરી હતી કે મોંઘવારી ભથ્થું તા.૦૧/૦૭/૧૯૯૩ ના રોજ તા.૧૨/૦૧/૧૯૬૬ ના અખિલ ભારતીય ઉપભોક્તા ભાવ સૂચકાંક સાથે જોડવામાં આવે, પરંતુ કર્મચારીઓના હકદારીઓ તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી સંભવિતપણે પ્રભાવિત થાય તેવું નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું હતું. કેન્દ્ર સરકારે ઉપરોક્ત ભલામણો તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી સંભવિત અસરથી સ્વીકારી હતી, જેના આધારે રૂ.૩૫૦૦/- સુધીનો મૂળ પગાર મેળવનારાઓને ૯૭% મોંઘવારી ભથ્થું ચૂકવવાનું હતું. સામાવાળા તા.૩૧/૦૧/૧૯૯૫ ના રોજ નિવૃત્ત થયા. આથી, પાંચમા પગાર પંચની ભલામણો તેમના કિસ્સામાં લાગુ પડતી ન હતી. [૭૫-સી-ડી]

૩.૨. હવે કાયદાનો એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે, પગારમાં સુધારો સ્વીકારવા માટે નાણાકીય અસર એક સંબંધિત પરિબળ છે. જો પાંચમા પગાર પંચની ભલામણોના સંદર્ભમાં સુધારેલા પગાર ધોરણને તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫

પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા કર્મચારીઓના કેસોને લાગુ કરવામાં આવ્યા હોત તો આ બાબત અલગ હોઈ શકતી હતી. [૭૫-ઈ-એફ]

હેક સ્વૈચ્છિક નિવૃત્ત.એમ્પ્સ.વેલ્ફેર સોસાયટી અને અન્ય વિરુદ્ધ હેવી એન્જિનિયરિંગ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્યો., (૨૦૦૬) ૨ સ્કેલ ૬૬૦; આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ એ. પી. પેન્શનર્સ એસોસિએશન અને અન્ય, જે. ટી. (૨૦૦૫) ૧૦ એસસી ૧૧૫ અને યુ. પી. રાઘવેન્દ્ર આચાર્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ કાર્ગિલ રાજ્ય અને અન્ય., (૨૦૦૬) ૬ બી સ્કેલ ૨૩, પર આધાર રાખ્યો હતો.

કલકત્તા હાઈકોર્ટના તા.૧૪/૦૩/૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, ડબલ્યુ.પી.સી.ટી. નં.૧૨૪/૨૦૦૫.

અપીલકર્તાઓ તર્ફ કે.પી. પાઠક, એ.એસ.જી., વી. મોહના અને બી. કૃષ્ણ પ્રસાદ.

માણિક લાલ બેનર્જી, સામાવાળા-૩બ૩માં.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એસ. બી. સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિ. પરવાનગી આપવામાં આવી.

સામાવાળા પૂર્વીય રેલ્વેના સોડેપુર રેલવે સ્ટેશનમાં, સ્ટેશન માસ્ટર તરીકે કામ કરતા હતા.તેઓ તા.૩૧/૦૧/૧૯૯૫ ના રોજ નિવૃત્ત થયા હતા. તેમને ડેથ-કમ-રિટાયરમેન્ટ ગ્રેયુઇટી પેટે મૂળ પગાર અને ૨૦% મોંઘવારી ભથ્થા સહિત ૧૬ ½ મહિનાનો પગાર ચૂકવવામાં આવતો હતો.

જોકે, એક પ્રીતમ સિંહ, જેમની સ્થિતિ પણ આવી જ હોવાનું કહેવાય છે, તેમણે ગ્રેયુઇટી ચુકવણી અધિનિયમ, ૧૯૭૨ (ટૂંકમાં "૧૯૭૨ એક્ટ") માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર ગ્રેયુઇટીના આવા લાભોનો દાવો કર્યો અને મેળવ્યા, જેના સંદર્ભમાં મોંઘવારી ભથ્થાના તત્વની ગણતરી મૂળ પગારના ૧૨૫% ના દરે કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટ દ્વારા તા.૧૩/૦૨/૨૦૦૨ ના રોજના આદેશ દ્વારા તેમની સામે દાખલ કરાયેલી ખાસ રજા અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી:

"બંધારણની કલમ ૧૩૬ હેઠળ આપણી દખલગીરી માટે આ યોગ્ય કેસ નથી. તેથી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

મુખ્યત્વે, ઉપરોક્ત નિર્ણયના આધારે, સામાવાળાએ સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ મૂળ અરજી દાખલ કરી હતી જેમાં સમાન શરતો પર ગ્રેયુટીની ચુકવણી અને ગ્રેયુટીના તફાવતના કથિત બાકી રકમની વસૂલાતનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલે તા.૨૫/૦૨/૨૦૦૪ ના રોજ એક આદેશ દ્વારા અપીલકર્તાને પ્રતિવાદીના કેસ પર વિચાર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, જેના પર અપીલકર્તા દ્વારા તા.૦૪/૦૬/૨૦૦૪ ના રોજ એક બોલતા આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીનો કેસ ૧૯૭૨ ના કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા નહીં પરંતુ રેલ્વે સેવાઓ (પેન્શન) નિયમો, ૧૯૯૩ (ટૂંકમાં "૧૯૯૩ ના નિયમો") ની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત હતો.

ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ ઉપરોક્ત આદેશની માન્યતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવતી બીજી એક મૂળ અરજી પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ૨૦૦૪ ના ઓ.એ. નં.૫૭૬ તરીકે નોંધાયેલ હતી.ઉપરોક્ત અરજી તા.૦૧/૧૧/૨૦૦૪ ના રોજના આદેશ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી હતી જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે:

"પ્રશ્નના જવાબમાં સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી કેએ જવાબ આપ્યો કે પ્રીતમ સિંહના કેસનું રેલ્વે અધિકારીઓ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું હતું."અહીં એ કહેવું ખૂબ જ દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે કે ડી.આર.એમ.એ

ચુકવણી ટાળવા માટે આ બાબતને અલગ રીતે હાથ ધરી હતી અને માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા એસ.એલ.પીને રદ કરવાનો નિર્ણય યોગ્યતા પર આધારિત નથી એમ કહીને આવો ગેરકાયદેસર આદેશ પસાર કર્યો છે. તેમણે એ હકીકત ભૂલી ગયા છે કે ગ્રેચ્યુઇટી એક્ટ હેઠળ કંટ્રોલિંગ ઓથોરિટી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશ સામે અપીલ કરવાનો અધિકાર સી. એ. ટી. પાસે નથી. પ્રીતમ સિંહના કિસ્સામાં ગ્રેચ્યુઇટી એક્ટની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ કરીને સી. એ. ટી. દ્વારા સ્વતંત્ર નિર્દેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. હાલના અરજદારને પણ આ જ પ્રકારનો લાભ મળવો જોઈતો હતો. કેસની સંપૂર્ણ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું પ્રતિવાદી નં.૨ ને ભારતીય ગ્રેચ્યુઇટી અધિનિયમ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૪ ની શરતો હેઠળ અરજદાર દ્વારા દાવો કરાયેલ ગ્રેચ્યુઇટી ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપું છું, જે તારીખથી ચુકવણીની તારીખ સુધી વાર્ષિક ૧૨% વ્યાજ સાથે ચૂકવવા અને ચાર મહિનાની અંદર પાલન અહેવાલ ફાઈલ કરવા, જો આમ ન થાય તો યોગ્ય પગલાં લેવામાં આવશે.

આ આદેશની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવતી અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીને હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી જેમાં કહેવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૯૩ના નિયમો ૧૯૭૨ના કાયદા હેઠળ રેલ્વેના કર્મચારીને ગ્રેચ્યુઇટીના લાભથી વંચિત રાખતા નથી. વધુમાં એવું પણ કહેવામાં

આવ્યું હતું કે પ્રીતમ સિંહ કેસમાં ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને શા માટે અમલમાં મૂકવામાં આવશે નહીં તેનું કોઈ કારણ નથી.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી કે.પી. પાઠકે વિનંતી કરી હતી કે ૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) લાગુ પડશે નહીં કારણ કે સામાવાળા રેલવે કર્મચારી હોવાથી કેન્દ્ર સરકારનો કર્મચારી હતો અને ૧૯૯૩ના નિયમો દ્વારા સંચાલિત થતો હતો.

બીજી તરફ, ૩૫૩ હાજર રહેલા સામાવાળા શ્રી માણિક લાલ બેનર્જીએ દલીલ કરી હતી કે ૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) ને 'રોજગાર' વ્યાખ્યાયિત કરતી કલમ ૨(એફ) અને 'સ્થાપના' વ્યાખ્યાયિત કરતી કલમ ૨(એ)(આઈ) સાથે જોડીને અર્થઘટન કરવું જોઈએ અને તેથી અર્થઘટન કરવામાં આવે તો, એવું માનવું જોઈએ કે આ જ વાત રેલવે કર્મચારીઓના કેસોને પણ લાગુ પડે છે. આ વતી એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર (બાંધકામ) સધર્ન રેલવે, કિવલોન અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ.પી. શંકરા પિલ્લઈ [આઈએલઆર ૧૯૮૧ (૧) કેર ૧૬૪] પર મજબૂત આધાર રાખવામાં આવ્યો છે.

૧૯૯૩ના નિયમોના નિયમ ૧૫(જ)(ii) ને ધ્યાનમાં રાખીને, પેન્શન અને તેનું રૂપાંતરિત મૂલ્ય ફક્ત પેન્શન અધિનિયમ, ૧૯૭૧ દ્વારા સંચાલિત

હોવાથી, ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી સંબંધિત બાબતને ૧૯૯૩ના નિયમોના કાર્યક્ષેત્રમાં લાવી શકાય નહીં તેવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી. પેન્શન અને ગ્રેયુઈટી એ બક્ષિસ નથી, તેથી તેને ઉદાર દૃષ્ટિકોણથી રજૂ કરવી જોઈએ. શ્રી બેનર્જીએ વધુમાં દલીલ કરી હતી કે ગ્રેયુઈટીના હેતુ માટે વેતનમાં ૨૦% મોંઘવારી ભથ્થું ચૂકવવાનો સંયુક્ત સલાહકાર મશીનરી (જેસીએમ)નો નિર્ણય કાયદાકીય કાયદા હેઠળનો નિર્ણય ન હોવાથી, તે ૧૯૭૨ના કાયદાની જોગવાઈઓને આધીન છે. કોઈપણ સંજોગોમાં, પાંચમા પગાર સુધારણા પંચે એક વચગાળાનો અહેવાલ આપ્યો છે કે તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી તા.૩૧/૧૨/૧૯૯૫ સુધી નિવૃત્ત થયેલા કર્મચારીઓને ૮૦% મોંઘવારી ભથ્થું ચૂકવવું જોઈએ, તેથી પ્રતિવાદીને તેના લાભથી વંચિત રાખવાનું કોઈ કારણ નથી.

૧૯૭૨નો કાયદો રેલ્વે કંપનીઓના સંબંધમાં કર્મચારીઓને ગ્રેયુઈટીની ચુકવણી માટે અન્ય બાબતોની સાથે એક યોજનાની જોગવાઈ કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો.

૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) 'કર્મચારી' ને વ્યાખ્યાયિત કરે છે કે "કોઈપણ વ્યક્તિ (એપ્રેન્ટિસ સિવાય) જે કોઈપણ સ્થાપના, ફેક્ટરી, ખાણ, તેલક્ષેત્ર, પ્લાન્ટેશન, બંદર, રેલ્વે કંપની અથવા દુકાનમાં કોઈપણ કુશળ,

અર્ધ-કુશળ, અથવા અકુશળ, મેન્યુઅલ, સુપરવાઈઝરી, ટેકનિકલ અથવા કારકુની કાર્ય કરવા માટે વેતન પર કાર્યરત હોય, પછી ભલે આવી રોજગારની શરતો સ્પષ્ટ હોય કે ગર્ભિત, અને આવી વ્યક્તિ વ્યવસ્થાપક અથવા વહીવટી ક્ષમતામાં કાર્યરત હોય કે ન હોય, પરંતુ તેમાં એવી કોઈપણ વ્યક્તિનો સમાવેશ થતો નથી જે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર હેઠળ કોઈ પદ ધરાવે છે અને અન્ય કોઈપણ કાયદા દ્વારા અથવા ગ્રેયુટીની ચુકવણી માટે પ્રદાન કરતા કોઈપણ નિયમો દ્વારા સંચાલિત છે. "આમ, આ વ્યાખ્યા, ગ્રેયુટી માટેની જોગવાઈ કરતા અન્ય કાયદા અથવા નિયમો દ્વારા કેન્દ્ર સરકાર અને સરકાર હેઠળ સિવિલ હોદ્દા ધરાવતા કર્મચારીને બાકાત રાખે છે.

૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(એફ) 'નોકરીદાતા' ને અન્ય બાબતોની સાથે વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેનો અર્થ કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકારની માલિકીની અથવા તેના નિયંત્રણ હેઠળની કોઈપણ રેલ્વે કંપનીના સંબંધમાં, કર્મચારીઓની દેખરેખ અને નિયંત્રણ માટે યોગ્ય સરકાર દ્વારા નિયુક્ત કરાયેલ વ્યક્તિ અથવા સત્તાનો થાય છે. કલમ ૪ માં કર્મચારીને તેની નિવૃત્તિના સમયગાળા દરમિયાન ઓછામાં ઓછા પાંચ વર્ષ સુધી સતત સેવા આપ્યા પછી તેની નોકરી સમાપ્ત થવા પર ગ્રેયુટી ચૂકવવાની જોગવાઈ છે. કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૨) માં જોગવાઈ છે કે છ મહિનાથી વધુ સેવાના દરેક પૂર્ણ વર્ષ અથવા તેના ભાગ માટે, નોકરીદાતા કર્મચારીને સંબંધિત કર્મચારી દ્વારા છેલ્લે

લેવામાં આવેલા વેતનના દરના આધારે પંદર દિવસના વેતનના દરે ગ્રેયુઈટી ચૂકવશે, જે કલમ ૪ ની પેટા-કલમ (૩) ને ધ્યાનમાં રાખીને ત્રણ લાખ પચાસ હજાર રૂપિયાથી વધુ ન હોવી જોઈએ.

૧૯૭૨નો કાયદો રેલ્વે કંપનીની 'સ્થાપના'ને પણ લાગુ પડે છે. જોકે, ગ્રેયુઈટીની રકમ કર્મચારીને ચૂકવવાપાત્ર છે. કલમ ૨(ઈ) માં સમાવિષ્ટ અર્થઘટન કલમ કેન્દ્ર સરકાર હેઠળ અન્ય બાબતોની સાથે હોદ્દો ધરાવતી અને જેની સેવાની શરતો અને નિયમો ગ્રેયુઈટીની ચૂકવણી માટે પ્રદાન કરતા કાયદા અથવા નિયમો દ્વારા સંચાલિત હોય તેવી વ્યક્તિને ઉપરોક્ત કાયદાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બહાર કાઢે છે. ૧૯૯૩ના નિયમોમાં નિયમ ૭૦માં ગ્રેયુઈટીની ચૂકવણી માટે નીચેની શરતોની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:

"૭૦. નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટી અથવા મૃત્યુ ગ્રેયુઈટી. -- (૧)(ક) રેલ્વે કર્મચારીના કિસ્સામાં, જેણે પાંચ વર્ષની લાયકાત સેવા પૂર્ણ કરી છે અને નિયમ ૬૯ હેઠળ સેવા ગ્રેયુઈટી અથવા પેન્શન માટે પાત્ર બન્યા છે, તેમને નિવૃત્તિ પર, લાયકાત સેવાના દરેક પૂર્ણ છ માસિક સમયગાળા માટે તેમના પગારના એક ચતુર્થાંશ જેટલી નિવૃત્તિ ગ્રેયુઈટી આપવામાં આવશે, જે મહત્તમ સોળ અને અડધા ગણા પગારને આધીન રહેશે અને ગ્રેયુઈટીની ગણતરી માટે ગણી શકાય પગાર પર કોઈ ટોચમર્યાદા રહેશે નહીં..."

૧૯૯૩ના નિયમોના નિયમ ૪૯ માં આવા કર્મચારીના પગારની ગણતરી કેવી રીતે કરવી તે અંગે જોગવાઈ છે. તે નિયમોમાં 'પગાર' એટલે ચોથા પગાર પંચના અહેવાલ હેઠળ સુધારેલા ધોરણોમાં પગાર.

કર્મચારીઓ વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો બાદ; કેન્દ્ર સરકારે જે. સી. એમ. માં ગ્રેયુઈટીની રકમની ગણતરી કરવા માટે મોંઘવારી ભથ્થાના એક ભાગને મોંઘવારી પગાર (ડી. પી.) તરીકે ગણવામાં આવે તે સ્વીકાર્યું અને તેને ચોથા પગાર પંચની ભલામણોમાં મંજૂર કરાયેલા લાભ ઉપરાંત વધારાનો લાભ ગણવામાં આવ્યો.આવા મોંઘવારી પગારની રકમ તા.૦૧/૦૭/૧૯૮૮ ના રોજ ગ્રાહક સૂચકાંક પર લેવામાં આવી હતી અને મોંઘવારી ભથ્થાના ૨૦% ભાગને મોંઘવારી પગાર તરીકે ચૂકવવાપાત્ર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. આ લાભ તા.૧૬/૦૯/૧૯૯૩ ના રોજ અથવા તે પછી નિવૃત્તિ લીધેલા રેલ્વે કર્મચારીઓને પણ આપવામાં આવ્યો હતો.

ટ્રિબ્યુનલે નિર્વિવાદપણે પ્રતિવાદીને ફક્ત પ્રીતમ સિંહના નિર્ણય પર અથવા તેના આધારે આધાર રાખીને રાહત આપી. પ્રીતમ સિંહના કેસમાં નિર્વિવાદપણે ૧૯૭૨ના કાયદાની બિન-લાગુપાત્રતા અને ૧૯૯૩ના નિયમોની પરિણામે લાગુપાત્રતા અંગેનો પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઊભો થયો ન હતો. પ્રીતમ

સિંહના કેસમાં નિયંત્રણ સત્તાવાળાઓએ ૧૯૭૨ના કાયદાની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી હોવાના આધારે કાર્યવાહી કરી. ટ્રિબ્યુનલે પ્રીતમ સિંહમાં અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

“.....નિયંત્રણ અધિકારીએ 'વેતન' શબ્દની વ્યાખ્યા પર વિચાર કર્યો છે અને એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છે કે અરજદાર ગ્રેયુઈટી મેળવવા માટે પાત્ર છે. અમે આ મૂળ અરજીમાં અરજદાર દ્વારા સૂચવ્યા મુજબ આદેશ પર કોઈ નબળાઈ અથવા ગેરકાયદેસરતા જોતા નથી. અમારા મતે, અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા નથી જે ફક્ત બરતરફ કરવાની હોય. તદનુસાર, અમે ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના મૂળ અરજીને નકારી કાઢીએ છીએ.

અમારું ધ્યાન એ હકીકત તરફ પણ દોરવામાં આવ્યું છે કે સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલ, પ્રિન્સિપલ બેન્ચે ઓ.એ નં. ૭૦૦/૨૦૦૪ માં ફેડરેશન ઓફ સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ પેન્શનર્સ એસોસિએશન ઓર્ગેનાઈઝેશન, કલકત્તા વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયાના કેસમાં ૧ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૪ ના રોજ એક ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા ઠરાવ્યું હતું કે પ્રીતમ સિંહ કેસમાં ટ્રિબ્યુનલનો નિર્ણય ઉચિત રીતે આપવામાં આવ્યો હતો અને આમ, કોઈ બંધનકર્તા મિસાલ બનાવવામાં આવ્યો ન હતો. રેલ્વે વહીવટીતંત્રે તા.૦૪/૦૬/૨૦૦૪ ના રોજના

તેના બોલતા આદેશના સંદર્ભમાં પણ આપું જ કહ્યું હતું. ટ્રિબ્યુનલે, કમનસીબે, બાબતના તે પાસા પર પોતાનું મન લાગુ કર્યું ન હતું અને અહીં સામાવાળાને રાહત આપવા માટે આગળ વધ્યું હતું, જે ફક્ત ઉપરોક્ત નિર્ણય પર અથવા તેના આધારે આધાર રાખે છે. અમારા મતે, પ્રીતમ સિંહે કોઈ બંધનકર્તા દાખલો બેસાડ્યો નથી.માત્ર એટલા માટે કે આ અદાલતે વિશેષ રજા અરજીને ફગાવી દીધી છે, તેનો અર્થ એ નથી કે બંધારણની અનુચ્છેદ ૧૪ ના અર્થમાં કોઈ કાયદો તેના દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો. આ મુદ્દો નક્કી કરવા માટે સંબંધિત કાયદાકીય જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હોવાથી પ્રીતમ સિંહને સ્પષ્ટ રીતે ઇન્ક્યુરિયમ મુજબ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવે છે કે નિર્ણય એ તે શું નક્કી કરે છે તેની સત્તા છે અને તેમાંથી તાર્કિક રીતે શું અનુમાન કરી શકાય છે તે નહીં. ૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) માં સમાવિષ્ટ બાકાત કલમને નિર્વિવાદપણે ધ્યાનમાં લીધા વિના, પ્રીતમ સિંહના નિર્ણયને એ દરખાસ્ત માટે સત્તા તરીકે ગણી શકાય નહીં કે ૧૯૮૩ના નિંચમોની જોગવાઈઓ હોવા છતાં , ૧૯૭૨નો કાયદો રેલવે કર્મચારીઓના કિસ્સામાં લાગુ પડશે.

હવે એ વાત સારી રીતે સ્થગિત થઈ ગઈ છે કે જો કાયદાકીય જોગવાઈને ધ્યાનમાં લીધા વિના નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય, તો તેને બંધનકર્તા ઉદાહરણ

ગણી શકાય નહીં. પ્રીતમ સિંહના કેસમાં આ કોર્ટે પોતાના વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, નિર્ણયમાં દખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હોત.તેથી, તે કોઈ બંધનકર્તા પૂર્વવર્તીની રચના કરતું ન હતું. તેથી ટ્રિબ્યુનલ અને પરિણામે ઉચ્ચ અદાલતે અન્યથા ઠરાવવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી હતી.

શ્રી બેનર્જીની રજૂઆત કે જો ૧૯૭૨નો કાયદો રેલ્વે કંપનીની માલિકીની સ્થાપનાને લાગુ પડે છે અને કલમ ૨(એફ) માં ઉલ્લેખિત વ્યક્તિઓ નોકરીદાતાઓ હોય, તો ૧૯૮૩ના નિયમોની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત રેલ્વે કર્મચારીઓને કાયદાની કલમ ૨(ઈ) ના સંદર્ભમાં 'કર્મચારી' ની વ્યાખ્યાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી બાકાત રાખવા છતાં, કેસ ૧૯૭૨ના કાયદા દ્વારા સંચાલિત થશે, તે સ્વીકારી શકાતું નથી.

હાઈકોર્ટે ૧૯૭૨ના કાયદાની કલમ ૨(ઈ) માં સમાવિષ્ટ 'કર્મચારી' ની વ્યાખ્યા પર ધ્યાન આપ્યું, પરંતુ આ મુદ્દાનો નિર્ણય લેતી વખતે તે એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં ભૂલ કરી કે ૧૯૭૨ના કાયદામાં એવું કંઈ નથી કે જેનાથી રેલ્વે કર્મચારીને તેનો લાભ બાકાત રહે. તે ઉપરોક્ત જોગવાઈનું યોગ્ય અર્થઘટન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી.

એમ. પી. શંકર પિલ્લઈ (ઉપરોક્ત) માં કેરળ હાઈકોર્ટ, જેના પર શ્રી બેનર્જી દ્વારા મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે, તે કેઝ્યુઅલ મજૂરના કેસ પર વિચારણા કરી રહી હતી. ભારતીય રેલ્વે વહીવટને ૧૯૭૨ના કાયદાના અર્થમાં એક સંસ્થા તરીકે ગણવામાં આવી હોવા છતાં, સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં વ્યક્તિ રેલ્વે વહીવટમાં કેઝ્યુઅલ મજૂર તરીકે માસિક રૂ. ૧૦૦૦/- થી વધુ ન હોય તેવા વેતન પર કાર્યરત હતી અને કેન્દ્ર સરકારમાં સિવિલ પોસ્ટ ધરાવતી હતી, પરંતુ ત્યારબાદ તે જ સંસ્થામાં કામચલાઉ લશ્કર તરીકે કામચલાઉ નિયમિત સેવામાં જોડાઈ ગઈ હતી, ત્યારે તે નિષ્કર્ષમાંથી છટકી શકવું અશક્ય હશે કે તે વ્યક્તિ કલમ ૨(ઈ) માં વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ કર્મચારી નથી અને તે કલમ ૪ હેઠળ રેલ્વે વહીવટમાં કેઝ્યુઅલ મજૂર તરીકેની તેની સેવાના સમયગાળા માટે ગ્રેયુદ્ધટી ભથ્થું મેળવવાનો દાવો કરવા માટે હકદાર રહેશે, નિવૃત્તિ સમયે કેન્દ્ર સરકારમાં પણ.

કેરળ હાઈકોર્ટનો નિર્ણય, આમ, સામાવાળાના કેસને અહીં આગળ વધારતો નથી.તેમાં અહીં ઉઠાવવામાં આવેલો પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૯૯૩ના નિયમોના નિયમ ૧૫ (જ) (ii) પર શ્રી બેનર્જીની નિર્ભરતા ખોટી છે. નિયમ ૧૫ પેન્શનરી લાભોમાંથી સરકારી અથવા રેલવેની બાકી નીકળતી રકમની વસૂલાત અને ગોઠવણની જોગવાઈ કરે છે. નિયમ ૧૫ ના

પેટા-નિયમ (૧) માં નિવૃત્તિ માટે ચૂકવવાપાત્ર સરકારી અથવા રેલ્વે લેણાંની ખાતરી કરવાની અને તેનું મૂલ્યાંકન કરવાની ફરજ ઓફિસના વડા પર મૂકવામાં આવી છે, જ્યારે તેના પેટા-નિયમ (૨) માં પેટા-નિયમ (૪) ની દ્રષ્ટિએ નિવૃત્ત થતા રેલ્વે સેવક પાસેથી લેણાંની વસૂલાત કરવાની જોગવાઈ છે. નિયમ ૧૫ ના પેટા-નિયમ (૪) ના કલમ (ii) માં પેટા-નિયમ (૪) ના કલમ (i) ના પેટા-નિયમ (a) માં ઉલ્લેખિત નુકસાનની વસૂલાતની જોગવાઈ છે અને જેનો ગ્રેયુઈટીની ચુકવણીની રકમની ગણતરી સાથે કોઈ સંબંધ નથી.

આપણે અહીં પહેલા નોંધ્યું છે કે ૧૯૯૩ના નિયમો અનુસાર, ચોથા પગાર પંચ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણોના સંદર્ભમાં પગાર ચૂકવવાનો હતો. પાંચમા પગાર પંચે નિઃશંકપણે ભલામણ કરી હતી કે મોંઘવારી પગારને તા.૦૧/૦૭/૧૯૯૩ ના રોજ તા.૧૨/૦૧/૧૯૬૬ ના અખિલ ભારતીય ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક સાથે જોડવામાં આવે, પરંતુ, તેના સંદર્ભમાં કર્મચારીઓના હકને તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી સંભવિત રીતે પ્રભાવિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. કેન્દ્ર સરકારે ઉપરોક્ત ભલામણો ફક્ત તા.૦૧/૦૪/૧૯૯૫ થી સંભવિત અસર સાથે સ્વીકારી હતી, જેના સંદર્ભમાં મોંઘવારી ભથ્થાના ૯૭% એવા લોકોને ચૂકવવાના હતા જેઓ મૂળ પગાર તરીકે રૂ.૩૫૦૦/- સુધીનો પગાર મેળવતા હતા. સામાવાળા તા.૩૧/૦૧/૧૯૯૫ ના રોજ નિવૃત્ત થયા. આમ, પાંચમા પગાર પંચની ભલામણો તેમના કેસમાં લાગુ પડતી ન હતી.

હવે તે કાયદાનો એક સુવ્યવસ્થિત સિદ્ધાંત છે કે પગારના પુનરાવર્તનને સ્વીકારવા માટે નાણાકીય અસર એક સુસંગત પરિબલ છે. [હેક સ્વૈચ્છિક નિવૃત્ત જુઓ. એમ્પ્સ.વેલ્ફેર સોસાયટી અને અન્ય. વિરુદ્ધ હેવી એન્જિનિયરિંગ કોર્પોરેશન લિમિટેડ અને અન્યો., ૨૦૦૬ (૨) સ્કેલ ૬૬૦ અને આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય. વિરુદ્ધ એ. પી. પેન્શનર્સ એસોસિએશન અને અન્ય, જે. ટી. ૨૦૦૫ (૧૦) એસસી ૧૧૫].

જો પાંચમા પગાર પંચની ભલામણોના સંદર્ભમાં સુધારેલા પગાર ધોરણને ૧.૪.૧૯૯૫ પહેલાં નિવૃત્ત થયેલા કર્મચારીઓના કેસોને લાગુ કરવામાં આવ્યો હોત, જેમ કે આ કોર્ટે યુ.પી. રાઘવેન્દ્ર આચાર્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય, [૨૦૦૬ (૬) સ્કેલ ૨૩] માં નોંધ્યું હતું, તો કદાચ મામલો અલગ હોત.

ઉપરોક્ત કારણોસર, વિવાદિત ચુકાદાને ટકાવી શકાતો નથી જે તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે. અપીલની મંજૂરી છે. કોઈ ખર્ચ નહીં.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.